

College van Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Post- en bezoekadres
Zutphenseweg 6
7418 AJ Deventer

info@regiostedendriehoek.nl
www.regiostedendriehoek.nl

Kenmerk: 0000739765
Contactpersoon: Auke Sybesma
Telefoon: 06 81 926 522
Onderwerp: Vernieuwing Omgevingsvisie, zaaknummer 2025-000905
Datum: 16 april 2025

Geacht college,

Met interesse namen wij kennis van uw Notitie Reikwijdte en Detailniveau Plan-MER (OER) Omgevingsvisie Provincie Gelderland (verder: NRD). Tot en met 2 april 2025 kunnen wij zienswijzen op deze notitie indienen. Graag maken wij van deze mogelijkheid gebruik. In deze brief geven we u een aantal aandachtspunten mee voor de NRD en het vervolgproces.

Kadernota

U stelde in 2018 de Gelderse omgevingsvisie 'Gaaf Gelderland' vast. Sindsdien is veel veranderd. Zo zijn er nieuwe opgaven die vragen om ruimte, zoals defensie, en zijn zaken als netcongestie en stikstof sterk bepalend geworden voor te maken ruimtelijke keuzes. Ook is nu meer aandacht nodig voor grootschalige verstedelijking en duurzame mobiliteit. Als Regio Stedendriehoek werken we graag met u samen aan de realisatie van deze opgaven. Uw nieuwe omgevingsvisie kan hiervoor een stevig inhoudelijk fundament bieden. Wat wij daarbij essentieel vinden is dat u deze ontwikkelingen integraal en in samenwerking met regio's en gemeenten oppakt. Wij vinden het dan ook positief dat u in uw 'Kadernota vernieuwing omgevingsvisie', het keuzedocument voor de nieuwe omgevingsvisie en ook de basis voor de NRD, aangeeft dat u regionaal en omgevingsgericht te werk wil gaan. Ook noemt u Regio Stedendriehoek in de kadernota als een stedelijk ontwikkelgebied.

Samenhang met Nota Ruimte en Ontwikkelperspectief verstedelijking in balans

Het Rijk is op dit moment bezig met het ontwikkelen van de Nota Ruimte. Als Regio Stedendriehoek werken wij met het Rijk en u samen aan het opstellen van een ontwikkelperspectief voor verstedelijking in balans. Wij benaderen deze opgave integraal. Verstedelijking gaat niet alleen om 'verstening', maar juist om de balans met opgaven voor onder meer mobiliteit, werken, water, natuur, recreatie, energie en landbouw. De hoofdvraag die wij met het ontwikkelperspectief willen beantwoorden is op welke manier het accommoderen van de verstedelijkingsopgave ook kan leiden tot het versterken van de brede welvaart in onze regio in 2050. Om hiertoe te komen werken wij een ontwikkelperspectief uit waarbij wij de ruimtelijke en maatschappelijke effecten van verschillende varianten (mede) beoordelen aan de hand van een te ontwikkelen afwegingskader voor brede welvaart en een op te stellen gebiedsbiografie. Deze onderzoeksopgaven hebben wij samenwerking met het Rijk en u bepaald.

Wij vinden het essentieel dat uw Omgevingsvisie en het op te stellen ontwikkelperspectief goed op elkaar aansluiten. We verzoeken u nadrukkelijk om het Ontwikkelperspectief Verstedelijking in balans toe te voegen aan het overzicht van 'relaties met andere plannen in programma's' in paragraaf 2.3 van

de NRD. Verder willen wij dat voor dit regionale ontwikkelperspectief voldoende ruimte in (het proces van) uw Omgevingsvisie is, integrale afwegingen die wij als regio moeten maken niet beperkt worden en dat dit ontwikkelperspectief uiteindelijk in de omgevingsvisie verankerd kan worden. Wij verzoeken u hiermee al in de OER rekening te houden.

Energieopgave in ambities

In de geactualiseerde omgevingsvisie geeft u energie een prominente rol. In uw Kadernota heeft u met Provinciale Staten afgesproken dat energie, naast water bodem en bereikbaarheid, een van de sturende principes wordt. Vooruitlopend op de actualisatie van de omgevingsvisie presenteert u in de NRD een onderzoeksagenda voor de OER. Een van de doelen hierin is een integrale benadering, waarin niet alleen milieueffecten, maar ook bredere sociaal maatschappelijke gevolgen worden meegenomen. Juist vanuit dit integrale perspectief zien wij mogelijkheden om de NRD verder te versterken. Wij verzoeken u om energie – het ontwerpen van de energievoorziening van de toekomst – als expliciete opgave op in de probleemstelling en ambities mee te nemen en meer aandacht te besteden aan de effecten van netcongestie, (energie)opslag en verschillen in de energiemix. In de bijlage doen wij hiervoor tekstuele suggesties om energie een stevigere plek te geven.

Principes, scenario's en beoordelingskader

Wij onderschrijven uw aanpak om in een vroeg stadium al een OER uit te laten voeren. De uitkomsten van de OER kunnen gebruikt worden om het goede inhoudelijke gesprek met elkaar te voeren en tot een omgevingsvisie te komen. Wij hebben enkele opmerkingen op de NRD geven, te weten:

- U stelt vier principes vast die u belangrijk vindt voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Wij herkennen het belang van deze principes. Zo zijn 'zorgvuldig ruimtegebruik' en 'bodem en water' (natuurlijk systeem als basis) leidende principes in ons Regioarrangement en ook in de Contourenschets 2050: Verstedelijking in balans. Uw keuze om ook bereikbaarheid en energie aan de basis van ruimtelijke keuzes te leggen kunnen we onderschrijven;
- U kiest voor scenario's met de thema's 'energiesysteem', 'bodem en water sturend' en 'gezond en veilig'. Wij zien deze thema's juist als voorwaardelijk voor ontwikkelingen. Wat ons betreft staan de drie ontwikkelingen uit uw Kadernota – een vitaal landelijk gebied, een toekomstbestendige economie en sterke steden, dorpen en regio's – centraal en worden die gebruikt als basis voor verschillende scenario's. Scenario's bestaande uit varianten van deze drie ontwikkelingen kunnen vervolgens bekeken worden op effecten op de thema's 'energiesysteem', 'bodem en water sturend' en 'gezond en veilig' – en ook op 'zorgvuldig ruimtegebruik' en 'bereikbaarheid'. Wij denken dat dit meer relevante informatie oplevert en scherpere keuzes voorlegt dan scenario's uit te werken op basis van de genoemde thema's, die een integraal onderdeel van de scenario's zouden moeten zijn en in alle situaties (mede)sturend zijn;
- Hoewel wij een andere aanpak van scenario-ontwikkeling adviseren, hebben wij enkele opmerkingen en aanvullingen op de inhoud van de door u voorgestelde scenario's 'bodem en water sturend' en 'energiesysteem' in de paragrafen 3.2.1 en 3.2.2. De opmerkingen hebben wij in de bijlage opgenomen;
- In het beoordelingskader van de OER geeft u een overzicht van de criteria en indicatoren waarop beoordeeld gaat worden. Veel indicatoren gaan over aantallen en zijn dus kwantitatief van aard. Wij pleiten ook voor het opnemen van kwalitatieve criteria. Het gaat bijvoorbeeld niet alleen om aantallen woningen (woningvoorraad), maar ook om divers aanbod passend bij verschillende doelgroepen (woonkwaliteit), de kwaliteit van de woonomgeving en de nabijheid van voorzieningen. Ook vragen wij u om het beoordelingskader aan te vullen met meer indicatoren op het gebied van energie; in de bijlage doen wij hiervoor een voorstel.

Samenwerking

Wij verzoeken u de NRD naar aanleiding van onze opmerkingen aan te passen. Wij benadrukken de noodzaak van een goede samenwerking en afstemming tussen regio en provincie. In Regio Stedendriehoek komen immers veel provinciale en regionale opgaven samen. Dat blijkt ook uit het intensieve samenwerkingstraject dat wij met elkaar – en het rijk – zijn aangegaan met het ontwikkelperspectief verstedelijking in balans, maar ook met opgaven zoals de RES, Vitaal landelijk gebied etc. Wij werken graag samen bij een verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zoals u in uw Kadernota beschrijft. Wij zijn vanzelfsprekend tot nadere toelichting bereid.

Met vriendelijke groet,

Algemeen Bestuur Regio Stedendriehoek

Ineke Lijnema

Secretaris

Ron König

voorzitter AB

Bijlage:

Tekstuele suggesties energie in ambities en probleemstelling

- **Paragraaf 1.1:** In de eerste alinea, bij de zin die begint met "De effecten van klimaatverandering (...)", stellen wij voor toe te voegen: *"Een lokaler of decentraler energiesysteem vraagt meer ruimte boven- en ondergronds."* Dit benadrukt de ruimtelijke gevolgen van de energietransitie.
- **Paragraaf 1.2:** De zin "De huidige visie stuurt te weinig" verduidelijken (sturen ten opzichte van welk uitgangspunt of beleid);
- **Paragraaf 2.1 Probleemstelling:** Naast klimaatverandering en bevolkingsgroei zou het goed zijn om als derde belangrijke ontwikkeling toe te voegen: *"We werken aan een nieuw energiesysteem."* Een suggestie voor de tekst: *'Naast de bevolkingsgroei en de verandering van het klimaat zitten we in een energietransitie. We willen aardgasvrij zijn in 2050 en worden door netcongestie gedwongen het energiesysteem anders (decentraler) in te richten. Er zijn internationaal, nationaal, provinciaal en regionaal afspraken gemaakt om de energietransitie te doen slagen.'*
- **Pagina 9, kader ambitie:** De energievoorziening krijgt nu geen expliciete plek in het overzicht met ambities. Wij pleiten ervoor om dit expliciet op te nemen.
- **Pagina 10, ontwikkeling naar sterke steden, dorpen en regio's:** De tweede alinea herschrijven als: *'Steden en dorpen moeten zo ingericht zijn dat biodiversiteit versterkt wordt, groen meegroeit, klimaatverandering kan worden opgevangen en er in duurzame energie kan worden voorzien.'*
- **Pagina 10, kader ambitie:** We pleiten voor toevoeging van aspecten zoals een toekomstbestendig energiesysteem (incl. infrastructuur, opwek en opslag), aardgasvrije woningen en netluwe woningbouw.
- **Pagina 10, kader ambitie:** We missen hier de ambities decentraal en participatief. Deze zien we ook niet terugkomen in de scenario's, terwijl keuzes hierin ook ruimtelijke effecten hebben.

Inhoudelijke opmerkingen scenario's

- **Paragraaf 3.2.1 (Bodem en Water sturend):** In de laatste zin wordt het gebruik van daken voor zonnepanelen genoemd. Dit zou breder moeten worden getrokken naar andere energieopties: *"Inbreiding, het toepassen van hoogbouw, parkeren onder gebouwen en het gebruik van daken voor groen of onderdelen van het energiesysteem zoals zonnepanelen, dakturbines en/of PVT-panelen zijn belangrijke principes voor de bebouwde omgeving."*
- **Paragraaf 3.2.1 (Bodem en Water sturend):** In dit scenario (en andere scenario's) is veel aandacht voor klimaatadaptatie, zonder dat het verband tussen klimaatadaptatie en klimaatmitigatie wordt benoemd.
- **Paragraaf 3.2.1, tweede alinea:** Toevoegen aan de functies die worden gecombineerd: *"energieopwek."*
- **Paragraaf 3.2.2 (Energiesysteem):** Het hoogspanningsnet wordt benoemd, maar het **middenspanningsnet** verdient ook expliciete aandacht, gezien de netcongestieproblematiek op lagere niveaus.
- **Paragraaf 3.2.2:** De beschrijving van het scenario doet vermoeden dat er voornamelijk vanuit het centrale energiesysteem wordt gedacht. Zinnen als "Nieuwe grootverbruikers van elektriciteit zorgen voor hun eigen energievoorzieningen." en "Op bedrijventerreinen en in de bebouwde omgeving worden daken zoveel mogelijk gebruikt voor de opwek van zonne-energie." lijken niet zomaar te passen bij het sturende principe energie.
- **Paragraaf 3.2.2:** Opslagvoorzieningen (zowel boven- als ondergronds) voor duurzame warmte en elektriciteit ontbreken. Deze zijn cruciaal voor een betrouwbaar energiesysteem.

- **Paragraaf 3.2.2:** De titel "Energiesysteem" is weinig zeggend. Een meer inhoudelijke titel zou kunnen zijn: "*Betaalbare, betrouwbare en duurzame energievoorziening*"
- **Paragraaf 3.2.2:** De huidige formulering "in extremis doorgevoerd" suggereert een absolute toepassing van het beleidskader Energiesysteem, terwijl dit document juist verschillende invullingen openlaat. Wij pleiten voor een preciezere omschrijving.

Aanvullingen indicatoren van beoordelingskader (tabel 4.1):

- **Aansluitbaarheid/netcongestie** (hoe goed is de energie-infrastructuur in staat om de vraag aan te sluiten?)
- **(Gebalanceerde) energiemix** (mate van diversificatie en veerkracht in de energievoorziening)
- **Landschappelijke/ruimtebeslag impact van de energievoorziening** (hoeveel ruimte vraagt de energieopwekking en distributie?)
- % land benodigd van beschikbare ruimte in Gelderland
 - Waarvan geschikt voor dubbel gebruik (zon op dak, wind)
 - Waarvan mitigeerbaar onder de grond (sommige buffers, kabels en leidingen)
 - Netto benodigd, niet meer geschikt, of sterk beperkend voor andere functies.
- **Betaalbaarheid/financiële haalbaarheid** (€ per inwoner per jaar of gewogen kapitaalskosten)
- **Energieonafhankelijkheid** (% waarin regionaal / provinciaal aan de lokale behoefte kan worden voorzien)